

การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์
ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร
The Development of Creative Cultural Tourism Business Based
on the Bun Bang Fai Festival in Yasothon Province

สนุก สิงห์มาตร¹ และ พิกุล มีมานะ²
Sanook Singmart¹ and Pikul Memana²

Received: 07 August 2025; Revised: 03 September 2025; Accepted: 10 September 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ประเมิน และส่งเสริมแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี พัฒนาแนวทางโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งแบบสัมภาษณ์ ประเมินแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมิน ส่วนการส่งเสริมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนโดยกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรม จำนวน 30 คน (คัดเลือกแบบเจาะจง)

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟ สามารถจัดแบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ มิติจารีตความเชื่อ มิติการแข่งขันเชิงศิลปวัฒนธรรม มิติการอนุรักษ์ และมิติเศรษฐกิจ 2) ผลการประเมินแนวทางโดยผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าแนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$) โดยเฉพาะด้านความถูกต้อง ($\bar{X}=4.65$) 3) ผลการการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชนได้รับการตอบรับที่ดี กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจแนวทางพัฒนาในระดับมากที่สุดเช่นกัน พบข้อเสนอแนะคือ ควรผลักดันการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคธุรกิจ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับการสร้างมูลค่าเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น; บุญบั้งไฟ

Abstract

This article aims to develop, evaluate, and promote guidelines for the development of creative cultural tourism businesses centered on the Bun Bang Fai

^{1 2} วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: singmart2512@gmail.com

(Rocket Festival) tradition in Yasothon Province. A mixed-methods research design was employed. The guidelines were developed through a group of 10 key informants who are experts in the field. The research instruments included interviews. The guidelines were then evaluated by 21 experts using assessment forms. Finally, the promotion stage involved transferring knowledge to the community through a training program with 30 purposively selected participants.

The research findings revealed that: 1) The guidelines for developing the Bun Bang Fai tradition can be divided into four main dimensions: the dimension of beliefs and customs, the dimension of cultural and artistic competition, the dimension of preservation, and the economic dimension. 2) The evaluation results by experts indicated that the guidelines were rated as highly appropriate ($\bar{X}=4.56$), especially in terms of accuracy ($\bar{X}=4.65$). 3) The knowledge transfer to the community received positive feedback, with the target group demonstrating the highest level of understanding of the development guidelines. A key recommendation is to drive the concrete application of the development guidelines through the participation of communities, government agencies, and businesses, in order to create a balance between cultural preservation and sustainable economic value creation at the local level.

Keywords: Cultural Tourism Business Development; Local Identity Promotion; Bun Bang Fai (Rocket Festival)

บทนำ

กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจยุทธศาสตร์เป้าหมายกระทรวง ตัวชี้วัด กลยุทธ์ มาตรการ แนวทางการดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม ปี 2565-2569 ดังนี้ วัฒนธรรม สร้างคนดีสังคมสันติสุข ทูตทางวัฒนธรรมเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจไทย เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในระดับนานาชาติพันธกิจ 1) เติบโตทุนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ให้มีการรักษาสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) สร้างจิตสำนึก สร้างค่านิยม และวิถีชีวิตที่ดีงามในสังคมไทย 3) ส่งเสริมการพัฒนาและต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ 4) จัดการศึกษา วิจัย บริหารจัดการองค์ความรู้ และสร้างนวัตกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม และ 5) ส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับต่างประเทศเพื่อนำความเป็นไทยสู่สากล ในปัจจุบันที่การท่องเที่ยวขึ้นเป็นประเด็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ที่การท่องเที่ยวถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ อันว่าด้วยการ

พัฒนาในมิติสังคมที่เน้นการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ที่เชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่ได้มุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าและบริการ โดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเทียบ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิเช่น ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ผสมผสานกับความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และระดับเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์เหล่านั้น มีลักษณะเด่นรวมกันคือ มีความเป็นเอกลักษณ์ ยากต่อการลอกเลียนแบบ และมักนำเสนอขายต่อนักท่องเที่ยวได้ราคา จึงนับเป็นโอกาสอันดี ในการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ Creative tourism ให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยต่อไปได้อย่างยั่งยืน (ศลิษา ธีรานนท์ และประกาศิต โสภณจรัสกุล, 2559) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผ่านมาผู้ประกอบการทั้งที่เป็นตัวแทนท่องเที่ยวหรือผู้ให้บริการนำเที่ยว และสถาบันสนับสนุนการท่องเที่ยวได้พยายามคิดค้นรูปแบบทางธุรกิจท่องเที่ยวใหม่ ๆ เช่น ผู้ให้บริการด้านที่พักมีการใช้กลยุทธ์การต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ด้วยการแสดงการละเล่นพื้นบ้านและดนตรีไทยผู้ให้บริการนำเที่ยว ได้ใช้กลยุทธ์การบรรจุการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรายการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่า คุณค่า (วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, 2553: 21)

ในบรรดาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น มีอยู่มากมายหลายวัฒนธรรม ที่นับว่าเป็นที่รู้จักและนิยมชมชอบของประชาชนเจ้าของวัฒนธรรมหรือคนต่างวัฒนธรรม ดังเช่น ประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมหรือทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดที่ทรงคุณค่าและโด่งดังเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศและทั่วโลก เป็นผลพวงมาจากการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ทั้งคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ภาคการท่องเที่ยว สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจในกับชุมชนจังหวัดยโสธรในแต่ละปีอย่างมาก ซึ่งในปีที่ผ่านมาจังหวัดยโสธร เปิดเผยโดยนางธนภร พลูเพิ่มผอ.สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานอุบลราชธานี กล่าวไว้ในส่วนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ช่วยเหลืองบประมาณในการจัดงานบางส่วนดูแลด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ พิเศษสุดสำหรับงานบุญบั้งไฟปีนี้คือทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กระตุ้นนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเที่ยวตั้งแต่วันที่ 9-11 พฤษภาคม แล้วก็มีกิจกรรมชวนมาเชียงใหม่ออนซอนบั้งไฟยโสธร และมีการแจกผ้าตามอง 200 ผืนให้นักท่องเที่ยว ซึ่งในช่วงบ่ายวันแห่งชวนทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ก็จะนำนักท่องเที่ยวมาร่วมเชียงใหม่ออนซอนบั้งไฟโบราณ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) คาดว่านักท่องเที่ยวที่มางานบุญบั้งไฟยโสธร จะมีมากกว่า 2 แสนคน ส่วนเม็ดเงินสะพัดมากกว่า 15.6 ล้านบาท (เว็ปไซด์กะปุกดอกคอม, ออนไลน์) แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกลับพบว่า ประเพณีบุญบั้งไฟแม้จะเป็นบุญประจำปีที่ยิ่งใหญ่ ชวนให้ผู้คนอยากเดินทางมาท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีและสร้างรายได้ให้กับชุมชนชาวยโสธรดังกล่าวก็จริง แต่ประเพณีบุญบั้งไฟนี้จะเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลก่อนการเพาะปลูกหรือก่อนฤดูทำนาเท่านั้น ปัจจุบันนโยบายรัฐบาลก็มีข้อกำหนดให้จัด

ประเพณีขึ้นได้เพียงเดือนเดียวเท่านั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อถึงเทศกาลประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร จะมีนักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศเดินทางมาในพื้นที่จังหวัดยโสธร ทำให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวได้อย่างดี เศรษฐกิจในจังหวัดได้รับผลในทางที่ดี เกิดการจับจ่ายใช้สอยอย่างคึกคัก แต่เมื่อผ่านพ้นเทศกาลท่องเที่ยวประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ก็กลับสู่สภาวะการเดิมคือ ความซบเซาของเศรษฐกิจ เจ้าของวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟนี้ ยังคงมีสภาพเป็นมาแบบเดิมไม่มีอะไรดีขึ้นจากการเป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่โด่งดังนี้เลย สิ่งเหล่านี้คือ ประเด็นปัญหาที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟยโสธร จะต้องหันมาใส่ใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ผ่านการแก้ไขปัญหาเชิงระบบและยั่งยืน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นประชาชนของจังหวัดยโสธร ที่ได้สัมผัสและชื่นชมความยิ่งใหญ่ของประเพณีงานบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรมาแล้ว ไม่อยากให้เป็นเพียงประเพณีที่เกิดขึ้นในเฉพาะเทศกาลเฉพาะปลูกฤดูกาลเดียวเท่านั้น แต่ควรยกระดับธุรกิจทางวัฒนธรรมบุญบั้งไฟนี้ ให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ยั่งยืน สร้างความผาสุกให้กับคนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเอง จึงมีความเห็นควรเน้นย้ำอีกครั้งว่า มีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยถึงการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ว่ามีแนวทางอย่างไร มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคใดหรือไม่ ตลอดจนเพื่อนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร
2. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร
3. เพื่อส่งเสริมแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ได้แบ่งการศึกษาวิจัย ออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูป/คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักวิชาการด้านวัฒนธรรม 2. ผู้บริหารระดับสูงในเขตพื้นที่วิจัย 3. ผู้บริหารท้องถิ่น 4. ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน/คณะผู้จัดทำบั้งไฟ (คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 7-9 มิถุนายน 2568 เมื่อได้ข้อมูลการวิจัยจากขั้นตอนนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มากร่างรูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยขั้นต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับเมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนนี้คือแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินการระยะต่อไป

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

1. กลุ่มประชากรเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Connoisseurship) จำนวน 21 รูป/คน (คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง) โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีเกณฑ์ ดังนี้ 1) ตัวแทนนักวิชาการทางวัฒนธรรม จำนวน 5 รูป/คน 2) ตัวแทนนักการเมืองท้องถิ่นที่ท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) ตัวแทนนักธุรกิจในพื้นที่ จำนวน 5 คน 4) ตัวแทนจากปราชญ์ชาวบ้านที่เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟ จำนวน 6 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยขั้นตอนนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินในการใช้เครื่องมือเพื่อประเมินยืนยันแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร โดยใช้หลักการของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971) เป็นกรอบในการตรวจสอบคุณภาพการประเมินเพื่อยืนยัน โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ (1) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) (2) ด้านความเหมาะสม (Propriety) (3) ด้านอรรถประโยชน์ (Utility) (4) ด้านความถูกต้อง (Accuracy)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนนี้ ดังนี้ 1) เชิญผู้กลุ่มประชากรเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 2) ผู้วิจัยทำการชี้แจงให้

ทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ที่ได้รับการวิจัยให้ห้วงที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการวิพากษ์แนวทางฯ 3) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญครบทุกประเด็นสมบูรณ์ครบทุกข้อจนได้แบบประเมินถ่วงสมบูรณ จำนวน 21 ฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร จากนั้นทำการแบ่งช่วง ออกเป็น 5 ช่วง เพื่อแปลความหมายจากผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

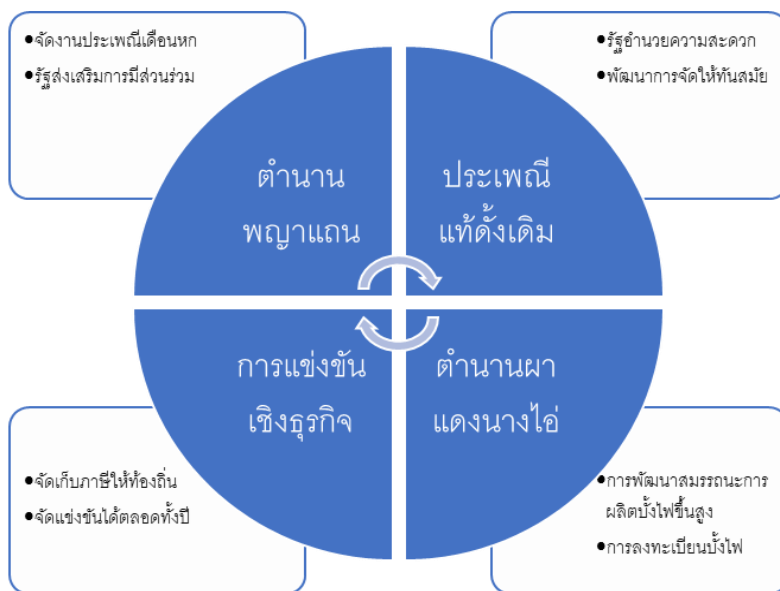
ระยะที่ 3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร” ขั้นตอนนี้เป็นส่งเสริมแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ลงสู่ชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุม ครั้งที่ 3 เพื่อจัดให้มีการประชุมถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟสู่ชุมชน เมื่อวันที่ 10 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2568 ณ ห้องเรียนวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ตำบลทุ่งแต่ อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 30 รูป/คน ได้แก่ คณะผู้ดำเนินงานหลัก พร้อมทั้งประชาชนในตำบลทุ่งแต่ ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมจำนวน 10 คน นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จำนวน 10 รูป/คน และนิสิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด จำนวน 10 รูป/คน เข้าร่วมโครงการ

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การสร้างแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร พบว่า แนวทางการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟ สามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติจารีตความเชื่อ มิติการแข่งขันเชิงศิลปวัฒนธรรม มิติการอนุรักษ์ประเพณี และมิติทางเศรษฐกิจ โดยในด้านความเชื่อ เช่น ตำนานพญาแถนและพญาคันคาก ควรส่งเสริมให้จัดงานตามประเพณีดั้งเดิมในช่วงเดือนหก และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง ส่วนมิติการแข่งขันเชิงวัฒนธรรม เช่น นิทานพาลงและนางไอ่ ควรมีการจัดการแข่งขัน

ทักษะการผลิตบั้งไฟขั้นสูง ควบคู่กับการจัดระเบียบ เช่น การลงทะเบียนบั้งไฟเพื่อความปลอดภัย ในด้านการอนุรักษ์ประเพณี ภาครัฐควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้การจัดงานมีความเหมาะสมและปลอดภัย พร้อมพัฒนาให้ทันสมัยโดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่น ขณะเดียวกันควร ส่งเสริมการแข่งขันเชิงธุรกิจ เช่น การจัดเก็บภาษีท้องถิ่นจากกิจกรรมในงาน และจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องตลอดปี เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับชุมชน ทั้งนี้ การพัฒนาประเพณีบั้งไฟควร เป็นไปในทิศทางที่สมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรม การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วม ของประชาชนอย่างยั่งยืน การวิจัยเรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบั้งไฟจังหวัด โยโสธร ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยที่มุ่งศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นแผนภาพผังมโนทัศน์ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพ 1 การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ประเพณีบั้งไฟ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบ สร้างสรรค์ประเพณีบั้งไฟจังหวัดโยโสธร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนา ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบั้งไฟจังหวัดโยโสธร โดยรวมมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.56) ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า มีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 3 ด้านและระดับมากที่สุดจำนวน 1 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมาก ไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X}$)=4.65) รองลงมาด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.60) ด้านอรรถประโยชน์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.55) และด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.45) น้อยที่สุด ตามลำดับ โดยสรุป แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบั้ง ไฟจังหวัดโยโสธร ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 การสร้างแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร พบว่ากลุ่มเป้าหมายผู้เข้ารับการอบรมเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของ ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของ ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร มีความเหมาะสมมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่ามากไปหาน้อย คือ อันดับที่ 1 ด้านความถูกต้องของแนวทาง รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสมของแนวทาง ต่อมาคือ ด้านความอรรถประโยชน์ และมีความเหมาะสมน้อยที่สุดคือ ความเหมาะสมด้านความเป็นไปได้ในการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ของประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร นั้น มีผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร พบว่า แนวทางการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟสามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติจารีตความเชื่อ มิติการแข่งขันเชิงศิลปวัฒนธรรม มิติการอนุรักษ์ประเพณี และมิติทางเศรษฐกิจ โดยในด้านความเชื่อ เช่น ตำนานพญาแถนและพญาคันคาก ควรส่งเสริมให้จัดงานตามประเพณีดั้งเดิมในช่วงเดือนหก และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง ส่วนมิติการแข่งขันเชิงวัฒนธรรม เช่น นิทานพาลงและนางไอ่ ควรมีการจัดการแข่งขันทักษะการผลิตบั้งไฟขั้นสูง ควบคู่กับการจัดระเบียบ เช่น การลงทะเบียนบั้งไฟเพื่อความปลอดภัย ในด้านการอนุรักษ์ประเพณี ภาครัฐควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้การจัดงานมีความเหมาะสมและปลอดภัย พร้อมพัฒนาให้ทันสมัยโดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่น ขณะเดียวกันควรส่งเสริมการแข่งขันเชิงธุรกิจ เช่น การจัดเก็บภาษีท้องถิ่นจากกิจกรรมในงาน และจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องตลอดปี เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับชุมชน ทั้งนี้ การพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟควรเป็นไปในทิศทางที่สมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรม การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า จังหวัดยโสธรควรหันมาให้ความสนใจกับประเพณีวัฒนธรรมที่ชื่อบุญบั้งไฟอย่างจริงจัง เนื่องจากจะเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณของคนในชุมชนแล้ว ยังสามารถเสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชนผ่านประเพณีวัฒนธรรมประเภทนี้ได้ หากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ และภาคชุมชนจัดงานประเพณีได้ดี ย่อมส่งผลให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจที่จะต่อยอด พัฒนาและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้อยู่คู่จังหวัดยโสธรอีกยาวไกลและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรจิตร์ ยนต์ตระกูล, สมชาย ลำดวน และศาสตรา เหล่าอรรคะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการงานบุญประเพณีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้ 1) ประเพณีอีสานเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคมและ สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคม 2) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดงานบุญประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว

ทางวัฒนธรรม ในภาคอีสาน 3) ประเพณีบุญผะเหวด ยังยึดคติตามเดิมคือ ฟังเทศน์ สภาปัญหา ประกอบด้วย 1) สถานที่จ้อรถ งบประมาณ การมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความปลอดภัย และปัญหาขยะ 2) งานบุญบั้งไฟจัดขึ้นในวันเสาร์-อาทิตย์ที่ 2 ของเดือนพฤษภาคมของทุกปี โดยแต่เดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแสดงออกถึง ความสามัคคีของหมู่คณะ และมีความเชื่อว่าเมื่อจัดงานนี้แล้ว สภาปัญหาคือ สถานที่จ้อรถ ความปลอดภัย ทุน การเข้าร่วมขององค์กรในชุมชน 3) ประเพณีบุญแห่เทียนจัดให้มีขึ้นทุกปีในวัน อาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา สภาปัญหาประกอบด้วย การจ้อรถ สถานที่จำหน่ายอาหาร สถานที่จ้อรถ งบประมาณ การมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความปลอดภัย และปัญหาขยะ 4) รูปแบบการจัดงานบุญประเพณีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเด็นที่จะสามารถนำมาพัฒนาประเพณี มีดังนี้ 1) จัดเป็นแผนการจัดงาน 2) แต่ละจังหวัดสร้างสัญลักษณ์และให้ความหมายของบุญประเพณี 3) แนวทางการจัดงานทรัพยากรในการดำเนินงาน 4) ด้านบุคคลวัด ในการจัดงานด้านทรัพยากรบุคคลในกิจกรรมงานประเพณี 5) ให้มีฝ่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีฝ่ายที่รับผิดชอบประกอบด้วย ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายรักษาความเรียบร้อย ฝ่ายปฐมพยาบาล ฝ่ายจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรม ฝ่ายประเมินผล ประเพณีทั้งสามจังหวัดมืองค์ประกอบ สภาปัญหาคลายกัณจึงมีแนวในการพัฒนา คลายกัณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิระพงษ์ พิชาลี และ สุลีรัตน์ เจริญพร (2561) ได้ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของประเพณีบุญเดือนหก (บุญบั้งไฟ): กรณีศึกษา ตำบลบ้านถ่อน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า การจุดบั้งไฟเพื่อเป็นการขอฝนจากพญาแถน และจุดบั้งไฟถวายหลวงปู่ใหญ่ เพื่อเป็นสิริมงคลในการเริ่มทำการเกษตรกรรม สำหรับการเปลี่ยนแปลงพบในด้านรูปแบบของบั้งไฟจากขนาดเล็กจะมีขนาดใหญ่ขึ้นและจำนวนมากขึ้น ด้านเป้าหมายมีการรักษา สืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนจากองค์กรภายในท้องถิ่นมากขึ้นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวบ้านถ่อนคงดำรงอยู่ เป็นเงื่อนไขปัจจัยภายในด้านความเชื่อ ซึ่งได้สืบทอดและซึมซับ ปลุกฝัง สำหรับเงื่อนไขภายนอกนั้น เทคโนโลยีมีผลกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านรูปแบบที่ใช้ในการจัดทำบั้งไฟที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีบทบาทสำคัญในด้านเป้าหมายและด้านการเข้าร่วม โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อ สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ บทบาทของผู้นำมีปราชญ์ชาวบ้านและผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นผู้นำถ่ายทอดความรู้ทางด้านพิธีกรรมตามแบบดั้งเดิม ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้จัดการประสานงาน และประชาสัมพันธ์การจัดงานประเพณีบั้งไฟ มีขอบเขตให้อยู่ในจุดประสงค์หลักและเป็นไปตามแนวทางของแบบ

นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพิศ โบราณมูล (2561) ได้จัดทำโครงการวิจัยย่อย เรื่องที่ 1 การส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร. ผลการวิจัย 1) ด้านการเรียนรู้ พบว่า ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กับเยาวชนพร้อมกับจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ ปลุกฝังจิตสำนึกถึงคุณค่าสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ด้วยการจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ การจัดงานมรดกภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน 2) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า เพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมการแสดงในกิจกรรมตั้งแต่การแห่ การพ้อนรำ การแข่ง การจุดบั้งไฟ และควรมีรูปแบบการจัดงานที่เป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนเพื่อให้เป็นรูปแบบอันหนึ่งเดียวของประเทศไทย นอกจากนี้ บ้าน วัด โรงเรียน ต้องมีส่วนร่วมด้วย 3) ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า มีการสร้าง เครือข่ายระดับนานาชาติ ประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านอยู่แล้ว แต่ควรมีแนวทางการจัดงานที่ไม่ใช่แบบในปัจจุบันที่ตัวแทนชุมชนเมื่อได้รับเงินอุดหนุนแล้วจะใช้วิธีการว่าจ้างช่างทำบั้งไฟ หรือจ้างคณะรำเซิ้งจากต่างจังหวัดมาร่วมขบวนโดยที่เครือข่ายประชาชนชาวจังหวัดยโสธรไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นเท่าที่ควร และ 4) ด้านการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ พบว่า ควรเป็นงานประเพณีที่ปลอดจากการพนัน ของมีเงินเมา มีการปรับรูปแบบของการจัดงานด้วยการงดการแข่งขัน การประกวดแต่ให้มีการรวมกันพ้อนรำ การเซิ้งพร้อมกันทั้งหมดเพื่อทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะหากให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมแล้ว่อมทำให้มีการร่วมมือร่วมแรงในการจัดและร่วมกิจกรรม

2. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.56) ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 3 ด้านและระดับมากที่สุดจำนวน 1 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X}$ =4.65) รองลงมาด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.60) ด้านอรรถประโยชน์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.55) และด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.45) น้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ที่ได้จากงานวิจัยนี้นั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเชื่อว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการรับรู้ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนสามารถสร้างเสริมเศรษฐกิจในชุมชนผ่านการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟทั้งที่เป็นแบบประเพณีดั้งเดิม หรือการจัดบุญบั้งไฟแบบการแข่งขันเชิงธุรกิจหรือที่เรียกว่าร่วมสมัย สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นได้จริงภายใต้โครงสร้างที่เรียกว่า “บอร์ดบั้งไฟ” นั้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรจิตร์ ยนต์ตระกูล, สมชาย ลำดวนและ ศาสตรา เหล่าอรรณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดงานบุญประเพณีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) การอนุรักษ์ต่อยอดความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ วางอยู่บนรากฐานทางภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน เช่น ศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อผีसांगเทวดา และความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เป็นพื้นฐานในการอนุรักษ์ต่อยอดคุณค่า สืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษในอดีตจนถึงปัจจุบัน 2) กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งเน้นไปที่การสร้างการมีส่วนร่วมของคน ในชุมชน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญ 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่

สำคัญในการบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาหลัก คือ ความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ที่ได้รับผลกระทบจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาลดทอนคุณค่า แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ การรักษาความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมของชุมชน ในรูปแบบของการอนุรักษ์ สืบทอด ต่อยอดคุณค่า โดยมีคนในชุมชนเป็นแกนกลางในการมีส่วนร่วมทุกกระบวนการขั้นตอน เพื่อสร้างความตระหนักในความรู้สึกหวงแหนและเห็นคุณค่า เพื่อให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นยังคงดำรงอยู่สืบต่อไปได้อย่างเข้มแข็งมั่นคง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่อยู่ในรูปแผนภาพผังโน้ตทัศน์ดังภาพที่ 2

ภาพ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากแผนภาพผังมโนทัศน์สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟ (Bun Bang Fai Festival) โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1. ปัญหา (Problem) สังคมสมัยใหม่ส่งผลกระทบต่อประเพณี เยาวชนบางส่วนขาดศรัทธาต่อพิธีกรรมดั้งเดิม 2. จุดแข็ง (Strength) ประเพณีบุญบั้งไฟมีรากฐานทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง สามารถนำมาใช้เป็น “Soft Power” เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นได้ 3. แนวทางการพัฒนา (Approaches) ใช้แนวทางวัฒนธรรม เน้นตำนานพื้นบ้านและฤดูกาลเพาะปลูก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมการสนับสนุนจากภาครัฐ พัฒนาเทคนิคการผลิตบั้งไฟให้ทันสมัย เป็นกิจกรรมเชิงนวัตกรรม ใช้ภาษีท้องถิ่นและส่งเสริมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับประเพณี 4. ประสิทธิภาพ (Efficiency) จัดตั้งคณะกรรมการบุญบั้งไฟที่มีผู้แทนจากทุกภาคส่วน ปรับปรุงและพัฒนาประเพณีให้ทันสมัยและสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน โดยสรุป การเสนอแนวทางเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟให้ยังคงคุณค่า พร้อมทั้งเป็นพลังขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของท้องถิ่นในยุคใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สรุปโดยภาพรวมพบว่า แนวทางการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร สามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ มิติจารีตความเชื่อ มิติการแข่งขันเชิงศิลปวัฒนธรรม มิติการอนุรักษ์ประเพณี และมิติเศรษฐกิจ สะท้อนให้เห็นว่า แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของชุมชนอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาบุญบั้งไฟ (Bun Bang Fai Board) โดยมีตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และเยาวชน เพื่อสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
- 1.2 การส่งเสริมมิติ Soft Power ทางวัฒนธรรม โดยบรรจุเทศกาลบุญบั้งไฟเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรมระดับชาติ
- 1.3 บูรณาการงบประมาณเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ภาษีท้องถิ่นสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างนวัตกรรมด้านจรวดและธุรกิจท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงการนำไปปฏิบัติ

- 2.1 การฟื้นฟูความเชื่อและประเพณีในกลุ่มเยาวชน จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับตำนานพื้นบ้าน การทำพิธี และบทบาททางสังคมของบุญบั้งไฟ
- 2.2 ส่งเสริมการผลิตบั้งไฟขั้นสูงให้เป็นนวัตกรรม เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ด้าน STEM ในโรงเรียน และจัดเวิร์กช็อปเพื่อส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์
- 2.3 กระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดเทศกาลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำปีที่มีมาตรฐาน พร้อมเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการท้องถิ่น
- 2.4 สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลของเทศกาล เพื่อประชาสัมพันธ์ สร้างฐานข้อมูล และเชื่อมโยงผู้มีส่วนร่วม รวมถึงให้เยาวชนเข้าถึงประเพณีได้ง่ายขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาทัศนคติของเยาวชนต่อประเพณีบุญบั้งไฟ เพื่อเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องของประเพณี

3.2 วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาเทศกาล เช่น รายได้จากการท่องเที่ยว ธุรกิจท้องถิ่น การจ้างงาน และภาษีท้องถิ่น

3.3 เปรียบเทียบรูปแบบการจัดงานในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ที่สามารถขยายผลในระดับจังหวัดหรือภูมิภาค

3.4 วิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสืบสานวัฒนธรรม เพื่อออกแบบโมเดลการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนระหว่างภาคประชาชน รัฐ และภาคเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- ประพิศ โบราณมูล. (2561). *การส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาคุณค่าของประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร*. ใน งานประชุมวิชาการแล่นำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 1 “ระเบียบสามัคคี บำเพ็ญประโยชน์เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- พระพิระพงษ์ พิชาลี. (2561). *อัตลักษณ์ของประเพณีบุญเดือนหก (บุญบั้งไฟ) กรณีศึกษาตำบลบ้านดอน อำเภอดำรงวิทยาคาร จังหวัดหนองคาย*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2558). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. ฝ่ายผลิตเอกสารและตำราสำนักวิชาการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล. (2553). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจพอเพียง: ชัดแย้งหรือสอดคล้อง? วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 47(4), 20-35.
- เว็บไซต์กะปุกดอกคอม. (2557). *ประเพณีบุญบั้งไฟ กับตำนานบุชาพญาแถนขอฝน*. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2567, จาก <https://highlight.kapook.com/view/101828>
- ศลิษา ธีรานนท์ และประกาศิต โสภณจรัสกุล. (2559). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือก-ทางรอดของการท่องเที่ยวไทย*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 8(2), 206-215.
- สุรจิตร์ ยนต์ตระกูล, สมชาย ลำดวน และศาสตรา เหล่าอรรคยะ. (2558). *รูปแบบการจัดงานบุญประเพณีโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 10(29), 31-38.
- Stufflebeam, D. L. (1971). *The Relevance of the CIPP Evaluation Model for Educational Accountability*. Atlantic City: N.J.